

El món de l'AIGUA

“Qui solucioni el problema de l'aigua al món serà mereixedor de dos Premis Nobel, el d'Economia i el de la Pau.”

—John F. Kennedy

El món de l'aigua, l'aigua al món

El món de l'aigua, l'aigua al món és el suggerent títol de l'últim llibre de **Jaime Lamo de Espinosa**, antic Ministre d'Agricultura en els governs de Suárez i Calvo-Sotelo, on l'autor posa l'èmfasi en un tema cabdal: l'aigua. L'aigua és un recurs que massa vegades donem per fet: obrim l'aixeta i sabem que sortirà aigua i que aquest servei sempre serà a un cost raonable i assumible. Tanmateix, això no vol dir que el món de l'aigua al món no hagi de front a un gran número de reptes.

L'aigua és un dels grans recursos del planeta, força motriu i d'energia, imprescindible per la vida, un recurs renovable, però repartit de manera molt desigual al món i, sovint, fons de conflicte en el món. El fet de ser un recurs tant preuat i transversal per la vida econòmica ha fet que hagi també existit sempre el neguit sobre una governança de l'aigua, com ara es parla també d'un model de governança del clima. Una governança que, sovint, planteja més problemes que el propi repte de l'aigua en si mateix.

El gran repte que es planteja és l'escassetat relativa que pot tenir l'aigua en determinats moments i llocs. Tres quartes parts de la Terra estan cobertes per aigua, i per això sovint parlem del Planeta Blau. Malgrat tot, només un 2,5% d'aquesta aigua és el que en diem “aigua dolça” (ara els experts parlen d'aigua blava), l'aigua de la que en podem fer ús.

Per exemple, del total d'aigua de pluja anual, tant sols un terç és aigua blava i aquesta pluja, com sabem, té una distribució molt heterogènia: hi ha llocs que tenen situacions cròniques o puntuals (com pot ser el cas d'algunes parts d'Espanya) d'estrès hídric i d'altres que tenen excedent.

Pràcticament un 70% de l'aigua blava disponible la utilitzem per la producció d'aliments, un 20% la indústria i tant sols un 10% l'ús domèstic. Això té sentit si pensem que és amb aquesta aigua amb la que hem d'alimentar els més de 7.500 milions de persones del planeta i que aquesta quantitat d'aigua, més o menys la mateixa, serà també la quantitat d'aigua que tindrem per alimentar els més de 10.000 milions que serem al 2050 segons Nacions Unides. El repte, no cal dir, es majúscul.

Aproximadament un 40% de la població del món viu en les diferents conques hidrogràfiques internacionals que hi ha al planeta, conques hidrogràfiques compartides per més d'un país i que, sovint, aquest fet és el motiu principal de guerres, conflictes menors i migracions de tot tipus com ja va anticipar fa temps el professor Lester Brown, i per això també les paraules atribuïdes a John F. Kennedy citades al començament de l'article.

El progrés econòmic, científic i tecnològic, sostingut sobre els pilars d'una millora institucional constant basada en la igualtat davant la llei, la defensa dels drets de les persones (i molt especialment de la propietat), ens han permès sortir de la trampa Malthusiana. Des dels temps de Robert Malthus, una mica abans de la Revolució Industrial, la demografia ha crescut per un factor 6, la producció d'aliments per 10, i la riquesa per un factor 20. Cal ser positius i optimistes: si perseverem en els principis i valors en els que s'ha recolzat el creixement en els darrers anys, el món continuarà fent front amb garanties als reptes que tenim per endavant.

Segons els darrers càlculs de la FAO el món ha de fer front a un increment aproximat del 60% en la producció d'aliments en els propers 40-50 anys. I la limitació de l'aigua no és la única, tan sols un 12% de la terra és adequada per l'ús agrícola. Un recurs que també està distribuït de manera molt desigual: a Espanya o França, per exemple, és el 22-24%, a la Xina el 7%, o al conjunt del continent africà tant sols del 9%. Europa, en aquest sentit, és un “paradís d'aigua”, el que no ha de servir d'excusa per no malbaratar un recurs vital.

Fa cinquanta anys, la percepció en vers l'aigua era que aquesta era un recurs infinit. Aquesta percepció de recurs il·limitat s'ha anat matisant a mesura que la població mundial ha anat creixent de manera exponencial especialment amb el creixement econòmic dels països emergents. Aquest creixement suposa no únicament més població sinó també major renda disponible i amb això canvis substancials en la dieta d'aquests països. Tots aquests canvis han afegit una gran pressió sobre el sector agrícola i els recursos hídrics. El ràpid augment en el consum de carn i verdures en el gruix d'economies emergents, la creixent urbanització a àmplies zones abans sense aigua corrent i l'aparició dels biocombustibles, entre d'altres elements, han afavorit una competència i pressió creixent sobre els recursos d'aigua dolça disponible.

Necessitem més aigua disponible, més eficiència, menys deixalles, més tecnologia, i és per això també que necessitem un sistema legal i institucional estable, eficient i sòlid, que protegeixi els drets de propietat de les persones, per donar lloc a un sistema d'incentius que afavoreixi l'acumulació de capital, la innovació, i l'eficiència en els processos.

La temptació de voler planificar el món de l'aigua, o l'economia en general, és molt temptadora, no són menors les pressions d'alguns sectors, per exemple, que amb consignes populistes i allunyades de la realitat, defensen solucions centralitzades i basades en el control públic dels recursos hídrics és una de les grans amenaces que poden fer encarrir el recurs i fer-lo escàs. Es tracta d'una temptació tan antiga com l'home mateix.

La presa hidràulica de les Tres Gorges és la presa més gran del món al riu lang-Tsé, amb una capacitat instal·lada de 22GW.

Els conflictes de l'aigua: el cas asiàtic

La zona del món que acumula més creixement econòmic i demogràfic és la zona de Àsia pacífic. Tanmateix, també és la zona on, en termes relatius, la pressió sobre els recursos agrícoles i hídrics és més notable. No sorprèn que sigui també una de les regions on la conflictivitat relacionada amb el món de l'aigua sigui també més intensa. Bona prova d'això és tota la conflictivitat que hi ha a la zona del Mar de la Xina Meridional i el conjunt del continent amb més de 110 rius transnacionals que passen per un total de 18 països diferents.

Àsia és el continent amb menys recursos d'aigua dolça per habitant i segons molts experts és la regió on es preveuen més escenaris d'estrés hídric per els propers 30-40 anys. La competència per accedir a recursos d'aigua dolça dins de la regió és avui una de les grans amenaces, segurament la principal, per l'estabilitat de la regió. En aquest escenari altament complex, la Xina ja ha mostrat les seves cartes a l'hora d'exercir control sobre les conques de certs rius limítrofes amb altres països fent ús del seu poder demogràfic i econòmic. La gran estratègia d'influència de la Xina a la regió d'Àsia-Pacífic està, en gran part dirigida, per les seves necessitats d'aigua per la producció d'aliments.

Cal recordar que la Xina té un important i creixent dèficit d'aliments i, al mateix temps, unes grans necessitats energètiques. Agricultura i energia no sempre van de la mà. Xina és també el país del món amb més preses als seus rius, el que sovint suposa alterar l'ecosistema agrícola aigües avall del riu. Quan aquestes preses s'han fet en conques internacionals sempre han estat motius de conflicte i disputes. Part important d'aquests conflictes de caràcter territorial es concentren al sud del país, a la gran planúria del Tibet, un terreny amb una llarga història de disputes territorials tant amb el Partit Comunista com amb temps de les dinasties imperials.